

הישיבה התשעים-ושש של הכנסת הראשונה

יום שלישי, כ"ב כסלו תש"י (13 דצמבר 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 17.02

העברת הכנסת והממשלה לירושלים

רואר 1949 (ט"ו בשבט תש"ט), לא היו עדיין הסיודר רים המספיקים לפעולתה הנורמאלית בעיר הבירה, והיה הכרח להעביר זמנית ישיבות הכנסת לתל-אביב. הסיודורים הדרושים בירושלים הולכים ומסתיימים, ואין עוד כל מגיעה לחזרת הכנסת לירושלים, ואנו מציעים לכם להחליט על כך.

אין בכל הסיודורים האלה כמובן מאליו לשנות אף במשהו מהזכויות הקיימות לגבי המקומות הקדו" שים, שיכובדו ע"י ממשלת ישראל במלואן, ומהסכמתה של ממשלת ישראל לפיקוח יעיל מצד או"מ על מקו" מות אלה כפי שהוצהר על-ידי משלחתנו בעצרת האו"מ.

היו"ר י. שפרינצק :

שמענו את הודעת ראש-הממשלה, הסיעות יכו" לות להודיע הודעות כרצונן בתחום של 10 דקות.

יוסף ספיר (הציונים הכלליים) :

אדוני היושב-ראש! אני הסתייגתי בוועדה וביי קשתי אפשרות להציע לקיים דיון בכנסת.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

אנחנו מציעים שאם ישנן סיעות שיש להן מה להשמיע בקשר עם ההודעה הזאת, תינתן להן הרשות לכך. אבל הדיון בענין מדיניות-החוץ יתקיים בזמן הקרוב, כפי שייקבע או על-ידי הכנסת או על-פי הצעת הממשלה, או על-פי שתיהן, ולא לרגל הצהרה זאת.

היו"ר י. שפרינצק :

נעבור לסדר היום.

מנחם בגין (תנועת החרות) :

מי עובר לסדר-היום? האם הצעת הממשלה מספיקה כדי לעבור לסדר-היום?

היו"ר י. שפרינצק :

נצביע איפוא את הצעת חברי-הכנסת יוסף ספיר — לקיים דיון.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

אוי דתיים, דתיים! איזו דת יש לכם? כך אתם דו" אגים לירושלים?

זרח ורהפטיג (החיות הדתית המאוחדת) :

מוטב שירושלים תהיה שלנו, גם אם לא נדבר על זאת!

היו"ר י. שפרינצק :

אני מתכבד לפתוח את הישיבה התשעים-ושש של הכנסת הראשונה.

אני מבקש את סליחת חברי-הכנסת, על שנכנס קצת אי-סדר בישיבותינו במושב הזה. כולנו מבינים את הסיבות לכך. אי-הסדר הזה בא לשם הכנסת סדר בכמה ענינים, אמנם תפקידנו לדייק, למען התוכן ולמען הצורה, אבל יש מקרים שהם בחינת יוצא מן הכלל. רשות-הדיבור לראש-הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבוע ימים מסרתי לכנסת בשם הממשלה הודעה בדבר ירושלים. הודעתנו עומדת בתקפה ולא חל ולא ייתכן כל שינוי בעמדתנו.

כידוע לכם ההליטה בינתיים עצרת האו"מ ברוב גדול על שימת ירושלים תחת משטר בינלאומי כגוף נפרד. החלטה זו לא ניתנת לביצוע בשום אופן, ולו רק בגלל התנגדותם הנמרצת והנחרצת של תושבי ירושלים. יש לקוות שעצרת האו"מ תתקן במשך הזמן השגגה שיצאה הפעם מפי הרוב, ולא תנסה כלל לה- טיל משטר של כפייה על עיר הקודש.

אנו מכבדים ונכבד רצון כל המדינות המעוניינות בחופש פולחן וגישה הפשית למקומות הקדושים וה- רוצות להבטיח הזכויות הקיימות ביחס למקומות הק- דושים והבנינים הדתיים בירושלים. התחייבותנו לש- מור על זכויות אלה עומדת בתקפה ונמלא אותה בנפש חפצה, אם כי לא נוכל לתת יד להפרדת-אונס של ירושלים, המקפחת ללא הכרח והצדקה זכות היסטורית וטבעית כאחת של העם השוכן בציון.

מאז כינון הממשלה הזמנית העמדנו הדאגה לש- לומה, בטחונה וחיוזקה הכלכלי של ירושלים במרכז דאגותינו. בסערת המלחמה, כשירושלים היתה נתונה במצור, היינו נאלצים לקבוע זמנית מושב הממשלה בקריה, על-ידי תל-אביב, אולם למדינת-ישראל היתה ותהיה רק בירה אחת — ירושלים הנצחית. כך היה הדבר מלפני שלושת אלפים שנה, וכך זה יהיה, כפי שאנו מאמינים — עד סוף כל הדורות.

מיד עם גמר הקרבות התחלנו בהעברת משרדי הממשלה לירושלים ובהתקנת התנאים הדרושים לעיר הבירה — דרכי תחבורה תקינים, סידורים כלכליים וטכניים. אנו ממשיכים בביצוע העברת הממשלה ל- ירושלים, ואנו מקווים שתסתיים בהקדם האפשרי.

כשנפתחה הכנסת הראשונה בירושלים ב-14 בפב-

— הזערת הכנסת והממשלה לירושלים (שפרינצק, י. בדר, בגין, אהרנוביץ, בן-אהרן) —

זו תוכר גם כהכרעה פוליטית ריאלית וגם ככנס תרבותי עליון לעם ישראל, ואולם, אם נגזר עלינו להמשיך עתה כאמצעים מדיניים את המערכה שעמדנו בה כגוף ובנפש — לא נירדע ! אנחנו ניתן יד לכל מאמצי הממשלה, שתכנית בינאום זו שהוחלט עליה, וכל תכנית אחרת של בינאום, שאולי היא מונחת עדיין בתיקים של ועדות — שכל נסיון מאיזה צד שלא יבוא, עכשיו או לעתיד לבוא — לא יקום !

יחד עם זה אנו רואים לעצמנו חובה להבליט אילו גקודות ולהסב את תשומת-לב הממשלה והכנסת שתתן את דעתה המיוחדת ותקפיד הקפדה יתירה שמערכה זו תצלה בידינו.

מעל לכל אנו חייבים לדרוש, ואנו מצפים לקבל הנטחה שלמה בענין זה מצד הממשלה, שתלוותה הנוכחית של ירושלים ומציאותם של כוחות פולשים בחלק מירושלים, ודוקא החלק העתיק, ההיסטורי הגדול, לא יוכר על ידינו, לפי מיטב הכרתנו מלחמה בבינאום, מלחמה בניתוק ירושלים מגוף האומה, לא תיתכן כלל כלי מלחמה נגד חלוקתה של ירושלים והחזרתה של ירושלים כולה, הבלתי מחולקת, למדינת-ישראל ולעם ישראל.

אנו חייבים בהזדמנות זו להגיש ולתבוע ביתר שאת, שממשלת-ישראל לא תשתף פעולה עם שום מוסד של אר"מ שהוטל עליו בעבר, כגון ועדת-הפיס, או עם שום מוסד שיוטל עליו בעתיד — כגון מועצת-הנאמנות — לבצע את בינאומה של ירושלים, ושום שיתוף-פעולה לא יקום בין מדינת-ישראל ובין המוסדות שמתפקידם לבצע את הבינאום.

ומעל לכל, כדרכנו מאז ומתמיד, היינו רוצים לראות את הדגש של לבד בהכרזנו ובמעשה ארמיניסטרא-טיבי, יגבר אמונו-ביטחוננו שירושלים תישאר בידינו אית'נה, אם מיד וללא כל דחיית יוקמו מפעלי-פיתוח גדולים וראויים, תוגדל האיכלוסיה, תורחב ההתיישבות, ייברא בירושלים עם עובד עברי, עם של חלוצים נושאי-קידמה, כראוי לבירתה ולמרכו שלטונה של מדינת-ישראל.

חברים, היינו שמחים אילו יכולנו לפטור את ממשלת ישראל ואת מדיניות-החוק שלה מכל אחריות למאורע החמור שקרה בלייק-סאכסס. אנו נשתמש בהזדמנות של הדין בעניני-חוק שיקויים, אני מקוה, בקרוב, כדי לנתח את דרכה של הממשלה במדיניות-החוק ואת חלקה המצער גם בתוצאה החמורה של בידוד ישראל ביורה הבינלאומית. אולם כבר עתה אנו חייבים לתבוע חשבונו-נפש מצד האחד-ראים למדיניות-החוק. ומעל לכל אנו חייבים לפנות לכל הציבור ולא רק לממשלה, כי עת מבחן גדול היא לעמנו, ולהזהירו ולבל יגבר לחשוב כבמערכה אשר לפנינו אנו יוצאים להתגרות ולהתמודד באומות המאוחדות. אין אנו יוצאים להאדיר ולפאר את הגורל המר של בידודנו בימים אלה בעולם. אין אנו באים לשפוך את חמתנו על עולם הגויים ולהתגאות בחידוד היחסים, באיכה ובכאיבה-כנה ! לא לבדד תשכון ישראל ; לא בשנאת-זרים ולא בגזענות נפאר את מפעלנו ונבצר את כוחה של המדינה. לא אלמן ישראל גם בעולם הזה, אף בימי ויכוח וסכסוך עם יריבים ותיקים, וביחוד עם ירדנים, שעמדו לצדנו במלאכת הקמת המדינה ובמלחמת השחרור של המדינה. לכן נאמן כל כוח בתוכנו כדי לשבור את ההסגר, כדי לפרוץ את המיצר, כדי להעמיק ידידות, וכדי לפורר את החזית הנראית כלי-כך מלוכדת נגדנו. ישראל של קידמה, ישראל של עבודה ובנין, ישראל שוורת שלום, עוד תקיים ידידות ותעמק ידידות, עוד תכבוש ירדנים, ולא תישאר בבידודה. מפעל השלום ודרך השלום, גבורת העמידה במלוא כוחנו על

הי"ר י. שפרינצק :

חברי הכנסת, אני מבקש לא לדבר בשעת ההצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חברי-הכנסת יוסף ספיר — 27
נגד — 59

ההצעה לא נתקבלה

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

אני מבקש להצביע שנית. אני חושב שבעד ההצעה הצביעו 37, ולא 27.

הי"ר י. שפרינצק :

אני מבקש את חבר הכנסת גלובמן ואת חבר הכנסת סרלין למנות את הקולות.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חברי-הכנסת יוסף ספיר — 39
נגד — 60

ההצעה לא נתקבלה.

הי"ר י. שפרינצק :

נשמע את הודעות הסיעות. רשות-הדיבור לחברי-הכנסת בן-אהרן.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

אני מבקש רשות-הדיבור לסדר.

מנחם בגין (תנועת החרות) :

מותר לחברי-הכנסת לבקש רשות-הדיבור לסדר.

זלמן אהרנוביץ (יר"ר החעדה לעניני חוק ובטחון) :

בנוכחותי, חבר בגין, נקבע סדר.

הי"ר י. שפרינצק :

קבענו סדר.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

אני מבקש רשות-הדיבור לסדר

הי"ר י. שפרינצק :

אני מבקש לשבת במנוחה, תודיע לי בכתב מהי הצ' עתך לסדר.

יצחק בן-אהרן (מפ"ם) :

באחת השעות החמורות למדיניות ישראל אצחנו רואים לנו לחובה וגם לזכות להתייצב לימינה של הממ"שלה במדיניות ובמעשים שמתפקידם להבטיח את ריב"ו-נותה של מדינת-ישראל על ירושלים הבלתי-מחולקת ולהדוף את הנסיון לנתק את ירושלים מגופה של האומה ושל המדינה הקמה במולדתה.

זהו יום חמור כהיאבקותו של העם היהודי על מ"ר-לדתו. היינו רשאים לצפות שהקרנן הגדול, הגבורה וד"ם-הנעורים שנשפכו כמים בירושלים ובמבואות ירושלים, ישמשו לעולם הגדול הוכחה נוספת לקשר בן אלפים בשנה של עם ישראל עם ירושלים הבירה. היינו רשאים לצפות, שהעובדה שהישוב בירושלים וכל בני המדינה הזאת עמדו כחומה חיה בשעה שהעולם הגדול וכל הכלים והמוס"דות של האוי"מ נטשו את ירושלים כאשר הותקפה בזדון, ושירושלים זו העם היהודי הציל אותה מחורבן לא רק לעצמו, אלא לאנושיות כולה — שעובדה חותכת

המאוחדות החליט להקים משטר בינלאומי, הוא חייב היה לבצעו — מכיון שלא ביצע אותו, ההחלטה בטלה ומבוטלת — הנימוק הזה עושה רושם עלינו, אבל אינו יכול לעשות כל רושם על הגויים. הם אומרים בפשטות הגויית: לא הצלחנו להגשים את החלטתנו בשנת 1947 — ננסה, ואולי נצליח להגשים אותה ב-1949.

זה החטא הקדמון, והוא מתנקם בכם, הוא מתנקם בכולנו, משום שוויתרתם באופן רשמי וגלוי על ירושלים כעיר הבירה שלנו, כחלק בלתי-נפרד של שטח הריבונות העברית.

וחטא שני חטאתם כלפי קודש הקדשים של הארץ מה, כלפי העיר העתיקה של ירושלים. בגבולות ההצ"ה הרה שניתן לי להשמיע, לא אוכל להביא מסמכים — הנמצאים בידינו — אשר יוכיחו כי כולנו לכלל המאוחד בתקופת תשעת ימי הקרבות, עם תום ההפוגה הראשונה, לשחרר את העיר העתיקה מידי צר ואויב; ומישהו נושא באחריות לכך ששיכלנו את העיר העתיקה בימים המכריעים הללו.

אולם, עדיין אין זה סוף-פסקו. כאן מכריזים כי ירושלים היא עיר הבירה; ומאיך מודנית הודעת הממשלה לחלוטין עם הודעת המשלחת בארגון הארץ מות המאוחדות. אולם מה הודיעה המשלחת בארץ? לאחר נאומי רב הרושם של נציגי הלבנון קם מר שרת ונשא את דברו, בשמכם, בשמנו, ואמר, מתוך ציטוט של דברי עבדאללה, של דברי ראש עיריית שכם, של דברי ראש עיריית בית-לחם, כי תיגדע כל יד אשר תורם על מה ש"אנו", עבדאללה, ראש עיריית שכם, ראש עיריית בית-לחם, מחזיקים בידנו. אז אמר מאד ליק מהלבנון: „אנוכי הנוצרי דורש מכם להטיל שליטון בינלאומי על ירושלים, משום שקיימת סכנה חמורה מאד לביתור ירושלים, בפעם הראשונה בתולדותיה. והאיש הזה, מר שרת, הוא החותר לקראת ביתורה של ירושלים.“ ולא היה ערער על כך.

וכשאני מדבר על הדברים הללו, חברי-כנסת נכבדים, הריני מדבר אליכם כאיש יהודי אל אחיו, בני עמי. אין זו שאלה מפלגתית; אין זו שאלה סיעתית. פתחו לבבות! אל תאטמו אוזנים! כך דיבר נציגנו בארגון האומות המאוחדות: „קייבלתי מברק דחוף מאת ממשלתי, והנה תכנון: המלך עבדאללה השתתף היום באופן הפגנתי בתפילת הבוקר במסגד אלי-אקצא, הידוע בדרך כלל כמסגד עומר שבעיר העתיקה, כוהן-הדת האישי שלו אמר: שמעתם הרבה שמועות על בינאום, אל תיראו, בטחו במלך שהכריז, כי הוא ישבור כל יד שתנסה לגנוב מאתנו אפילו שעל אחד של אוהמה, לא נרשה לכוחות זרים לשחק בגורלה של העיר!“

לא איש אחר, אלא שר-החוץ העברי, הוא שהשמיע דברים אלה בפני נציגים של עמים נכרים. מה תתמהו כי כל דיבוריכם על קדושת ירושלים נופלים על אוזן אטומה של עמים נכרים? איככה נכנסו לבדידות מוחלטת? לא השארתם כל ברירה, לא לנציגי ברית-המועצות, לא לנציגי צרפת, ולא לנציגי עמים אחרים. ורק דבר אחד השארתם, והוא, שיקום הכוהן הגדול, סיר אלכסנדר קדוגאן, ויברך על ההסכם העומד להיכרת ביניכם ובין המלך עבדאללה וכוחו האישי.

אלינא תאטמו אוזנים! זהו אחד הרגעים החמורים ביותר בתולדות ישראל. אין זה ענין להצבעת ידים, אם

מלוא הזכירות שלנו במולדתנו — הם שיעלו לנו בזירת העולם כוחות ייודותיים נאמנים. העולם הנאור עוד ישמח אתנו יחד במפעל המדינה שאנחנו מחליטים עליו כיום הזה, והוא — הכללתה של ירושלים במדינת-ישראל והקמת מרכונו הפוליטי ובירתנו בירושלים.

מנחם בגין (תנועת החרות):

כבוד היו"ר! ראש-הממשלה מר בן-גוריון הודיע כי הדיון המלא במדיניות החוץ של ממשלתו יתקיים בקרוב; אולם הודעה זו ביחס למדיניות כוללת מראש-ייתה ומכשילה בתכליתה, וההצבעה שיתנה סביבה, עדיין אינן פותרות את הבעיה. לפנינו הודעה מטעם הממשלה, הדורשת, לפי תכונה, דיון ללא דיחוי — ומלא. ההודעה הזו כוללת פסקה חמורה ביותר, פסקה המבטלת למעשה את הצעד החיובי היחיד שהממשלה עומדת לעשות, אם כי באיחור רה-אסונות, לאמור: להעתיק את מושבם של מוסדות המדינה המרכזיים לירושלים.

בהודעת הממשלה נאמר, כי אנו נקבל, מה שכונה בה, „פיקוח יעיל של ארגון האומות המאוחדות“ על המקומות הקדושים בירושלים גופה ובשאר חלקי הארץ, אם נתרגם את המליצה הנכונה הזאת לשפת המציאות המדינית, משמע שאמנם תשב הממשלה בירושלים, ואמנם תדון הכנסת בירושלים, אבל שתיקו ישבו ושר תיהן ידונו בצלו של שלטון זר, אשר אנו מרצוננו החפשי הזמננו לירושלים ולמדינת-ישראל כולה.

אנו, בעטיה של מדיניות הממשלה, נכנסנו למשבר החמור ביותר בתולדות מדינת-ישראל, ולא היה הכרח להיכנס למשבר זה. רשימת השגיאות אשר הנהגה הרשמית, על שמותיה השונים, בכל תקופת קיומה הממושך, שגתה כלפי ירושלים, היא ארוכה ביותר, ביחס לשגיאות שאותה הנהגה שגתה בכל שטחי הייגו הלאומיים. הטא קדמון הטאה הנהגה הרשמית כלפי ירושלים. היא הכירה מרצונה החפשי, במפורש, בפומבי, בקריעת ירושלים מגוף מדינתו, משטח ריבונונו תנו, היא הכירה בהטלת שלטון נכרי על ירושלים כאשר הוחלט על כך בוועדה מטעם ארגון האו"ם. היא לא ערערה על הטלת שלטון זר על עיר הבירה, כאשר הוחלט על כך בארגון האומות המאוחדות עצמו. ראש-הממשלה הודיע לנו לפני שבוע, כי החלטת ארגון האומות המאוחדות מה-29 בנובמבר 1947 בטלה ומבוטלת. היתה נהמה פורתא בהודעה זו, אבל מי שהשמיעה, לא דק פורתא. אין לנו שליטה על החלטות ארגון האו"ם. אמנם, האו"ם אינו רגיל לבצע את החלטותיו, אבל הוא רגיל לחדש אותן. לו היה ראש-הממשלה נאמן לאמנה, היה הייב הלוזיע: „הסכם כמה שלנו על הטלת שלטון נכרי על ירושלים בטלה ומבוטלת. אבל ההודעה על כך לא באה, ויש כאן מה שהקלאסיקונים קוראים: „יד נמוזס“.

על כך, אוואט האוטטראלי, נציג ברית-המועצות ונציגים של מדינות אחרות, קמים בארגון האומות המאוחדות ומשמיעים באזני נציגינו: הן הסכמתם פעם למשטר בינלאומי בירושלים; וכי לפני שנתיים לא היתה ירושלים קדושה בעיניכם, וכי לא היו בה מאה אלף יהודים, וכי לא היתה להם זכות הגדרה עצמית?

אם אתם באים ואומרים: ארגון האומות

שאנו זנים בהכרזה על ירושלים, אני נוקט הפעם בלשון זהירה ביותר, אבל נקיים את הדיון בכל היקפו ובכל החומרה שבו בישיבת הכנסת שתדון בדבר, ולא נהסס לקבוע את כל הליקויים והתקלות שאנו רואים במשטר הקיים ובשיטה הקיימת בממשלה בשטח מדיניות החוץ, כי הכרות הממשלה היום איננה יכולה לחפות על הכשלון של מדיניות החוץ שלנו בענין ירושלים.

אנו רואים צורך לקבוע כבר היום, כי למרות ההחלטה שנתקבלה בישיבת הכנסת להעביר לוועדת-החוקה את הצ"ח הזקוק על ירושלים כבירת המדינה — יש לקבל בעת ובעונה אחת עם הצהרת הממשלה את ההחלטה שאנו רוצים להביא לפני הכנסת כסעיף ראשון של חוקת-היסוד של המדינה, "שבירת המדינה היא ירושלים". אנו חושבים כי הערך ההפגנתי שבהצהרת הממשלה — ויש להצהרת הממשלה ערך הפגנתי — לא יהיה שלם בלי האקט ה"חוקתי הזה, שאיננו עומד בסתירה להחלטת הכנסת לדון על חוק הבירה בוועדת-החוקה. למרות הכרתנו הברורה כי ההכרזה לקינה, אין אנו מתכוונים להפחית מן החיוב שבהצהרת הממשלה בענין העברת הומוממשלה והכנסת לירושלים. אין אנו מתעלמים שבמבצ שנוצר על-ידי החלטת האו"ם ולאוריה, אין אנו מתעלמים מן האפשרות של התפתחות שתחייב אותנו לעמידה תקיפה להגנה על בירתנו, עמידה שתחייב את גיוס כל כוחותינו הנפשיים והחמריים, אבל אין אנו מסילים ספק בדבר שכמונו יעמוד כל העם היושב בציון על משמר ירושלים במלוא כבודה והדרה כבירת ארצנו ומדינתנו, וכל מחיר לא יהיה יקר בעינינו.

לצערנו הרב עלינו לקבוע, כי הכרות הממשלה אינה יכולה לכפר על העובדה שהיא באה באיחור רב ובנסיבות שונות לגמרי מאשר בימים שהמתח הפוליטי היה בהם חלש הרבה יותר. משום כך, ורוקא משום כך, אנו רואים חשיבות מיוחדת ונוספת להשלים את הודעת הממשלה על-ידי קבלה מיידית של החלטה על חוקת-היסוד בדבר בירת-ירושלים. ריכוז הכוחות המיוחד במינו שנוצר הפעם נגדנו בענין ירושלים מחייב אותנו לעירנות מרובה, לוירידת מתמדת ובלתי-פוסקת ולעמידתנו על המש"מ, לבל יבולע לביצוע ההחלטה הכלולה בהכרות הממשלה.

ברצוננו לציין כי הסכמתנו להצעות המעשיות של הממשלה, לא תוכל להתפרש כהסכמתנו לעובדות מסר-יימות וקבלת-הדיון של המציאות הקיימת בחלק ירושלים ומציאות שלטון זר בה. אנו שותפים לכל מעשה בתכנית שתייצב את ירושלים כבירתנו, שתבסס את ישובה ואת התפתחותה והרחבתה.

אנו רואים הכרח במסע הסברה לרכישת דעת-הקהל העולמית, כדי לסחור את כל איההבנות שנוצרו מסביבנו בארגון האומות המאוחדות ובכל מדינה ומדינה.

אנו מלאים אמונה, כי נצח ישראל לא ישקר ורצונו העז של העם העברי בכל תפוצותיו, והעם היושב בציון על כל חלקיו, ישמש ערובה נאמנה להגשמת שאיפת הדור, כי ירושלים כולה תהיה שלנו, בידנו, בריבונותנו, ובירתנו האחת והיחידה.

מאיר וילנר (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש להצטער על כך שלא מתקיים היום דיון כללי על בעיית ירושלים ועל מדיניות החוץ של הממשלה, כי אז אפשר היה שהכנסת תעמוד ותחשיף בפני העם באופן מקיף את כל הסיבות

יהיה דיון או לא. הבעיה העומדת על סדר יומו של עמנו בצורה החמורה ביותר, על קושי הקדשים של האומה ויחרו, ומאתנו בורשים שנשטוק, וגמתין עד אשר ייחתם הסכום הסופי — על לח העיר העתיקה תישאר באפר טרופסות של עבדאללה ואפטרופסו האמתיים.

וחטא שלישי חטאתם כלפי ירושלים, בזה, שאת כל ההודמנויות לקבוע אותה כבירת ישראל — החמצתם. במושב הקודם של הכנסת דרשנו לקבוע בחוק המעבר של המדינה, ששימש אז החוק היסודי, היחיד, של מדינת ישראל, כי ירושלים היא בירתנו. קמה סערה במליאה. לא העזתם להסיר את ההצעה מסדר-היום והחלטתם להעבירה לוועדת-החוקה. חשעה ירושם עברו מאז. ביקשנו כמעט בכל מושב של הכנסת: הכריעו בענין ירושלים! מפני מה תחששו? למה אתם מצפים? סיכלתם כל נסיון לעשות זאת. חברי הסיעה הדתית סייעו בידני, וחברי הסיעה הספרדית דרשו יחד אתנו: הבו דיון בענין ירושלים בוועדת-החוקה או במליאה! ואתם אמרתם: איננו רוצים להיכנס לסכסוך עם ארגון האומות. ומה התוצאה? הסכסוך ישנו. החלטתם להכריז על קדושתה של ירושלים — לאהר שהוחלט שירושלים אינה שלנו. הכנסתם את עמנו לסכסוך החמור ביותר עם נציגי העולם כולו.

משום מה עשיתם כך? הן הוהרנוכם; הן ביקשנוכם. הן ירושלים המשוחררת יהיה בירכם! למה הסתבתם על-ידי הציפיה הזאת? אתם שהכנסתם את העם לאותו הסכסוך המר, אשר כפי תוצאותיו אתם מזהירים היום. זו המדיניות שניהלתם כלפי ירושלים.

אנו נתמוך בהצעה שהכנסת והממשלה יעברו לירושלים. אמנם מאוחר מדי; אף-על-פי-כן נתמוך בהצעה זו, שדרשנו לבצעה לפני חודשים רבים. אך ידע העם כולו, שאם הוכנסו למבוי סתום, אם בודדנו מכל עבר, אם כל רעיון בגרו בנה, אם לא נותר לנו. אלא לנסות לעבור לירושלים אחרי ההחלטה החמורה — הרי כל הדברים הללו אירעו באשמת המדיניות הכושלת והמכשילה של הממשלה הוותה.

יוסף ספיר (הציונים הכלליים):

אדוני היו"ר, כנסת נכבדה. לפני שבוע ימים, הכרזנו מעל במה זו את החלטתנו הנחושה, לא להירעת מפני כל הולטה לנתק מאתנו את ירושלים, ושכל נסיון למנוע מאתנו את הכרות ירושלים לבירתנו ייתקל בהתנגדות מתמדת ועקשנית מצד כל העם הישרב בציון.

החלטת האו"ם על בינואם ירושלים מחייבת אותנו לקבוע את עמדתנו, להלכה ולמעשה, כדי לשים סייג להתפתחות בלתי-רצויה ולהכריז על ירושלים כבירת מדינתנו לאלתר.

אנו גורסים שהכרזה על קביעת מושב הממשלה והכנסת בירושלים, ללא אקט תחוקתי, אינה יכולה. במסיבות הנוכחיות, לספק את הצרכים שנוצרו עקב החלטת האו"ם, ולתת תשובה מתאימה להחלטה ולגס-יונות הנערכים לבצעה.

משנתקבלה ההחלטה לא לערוך היום את הדיון על מדיניות החוץ של הממשלה בכלל, ובענין ירושלים בפרט, אין אנו מתכוונים להרחיב את הדיון על התקלה הקשה והחבלה שנגרמה למדיניות-החוץ שלנו ולמעמדנו המדיני. כי נותקה חוליה חשובה, חוליית מתח בשרשרת השיגונו המדיניים וריכנו להגשמת מדיניותנו העצמאית. ברצוני לציין כי בהתחשב עם העובדה

ההצעה של האו"ם, אם לא תסולף, היא המלצה להסדר זמני. בתוך ההחלטות של ה-29 בנובמבר 1947, בענין ירושלים, נאמר שיקום שלטון עצמי של תושבי ירושלים, שתוקם מועצה מחוקקת, הנבחרת בבחירות כל-ליות דמוקרטיות ותובטח העליה לירושלים ממדינת-ישראל. כל זה נאמר בהחלטות האו"ם מ-29 בנובמבר 1947. פירושם של הדברים האלה הוא, שעלינו להיאות ביסוד הזה של הקשר בין מדינת-ישראל ובין ירושלים, ביסוד זה של הבטחת שלטונם העצמי של תושבי ירושלים על ירושלים ולהפכו למנוף להרחקת צבאות בריטניה עבדאללה מירושלים וארץ-ישראל כולה. רק עוור אינו יכול לראות זאת, שכל עוד לא נשיג את הדבר הזה בכל הדרכים הפוליטיות, גם באו"ם, גם בעידוד הכוחות הדמוקרטיים הערביים הלוחמים להקמת מדינתם העצמאית, כל עוד לא יורחקו הפולשים הערביים-בריטיים, אין בטחון למדינת-ישראל ואין בטחון ליהודי ירושלים.

לפני שאקרא את הצעת ההחלטה של סיעת המסגרה הקומוניסטית הישראלית בשאלת ירושלים, אני רוצה להזכיר, שמשום-מה מצאו בשעתו חוגים מסויימים בממשלה, בכנסת ומחוצה לה, לנכון, לשאת ולתת עם ברנאדוט גם לאחר שפרסם את הצעותיו הראשונות, למסור את ירושלים לעבדאללה-בויון. אותם החוגים, אשר משום-מה מצאו לנכון ללכת למשא-ומתן ברודוט ואפילו להכיר בפרנאנדס האמריקני כנציב ירושלים ולדון אתו רק על היקף הסמכויות שלו, — הדאגה של ירושלים היו אלה שריכזו את התכנית של ברנאדוט, את התכניות של רודוט וגם את הנסיונות של שליחי פרנאנדס האמריקני להשתלט על העיר ירושלים כאמצי צעי וכתחילה להשתלט על מדינת-ישראל כולה. נזכור זאת היטב, כיון שכעת, כאשר בעיית ירושלים הוצאה מהמסגרת האנטקלוויבית האנגלו-אמריקנית, מנסים אותם חוגים שליטים עצמם להפוך את הבעיה על פיה ולהסתיר מן העם את העיקר — שהולך ומתנהל משא-ומתן עם עבדאללה, שמכניגים בגידה בירושלים המוקפת בשלטון בריטניה ועבדאללה בחלק השני של הארץ, שמסבכים את מדינתנו ואת יהודי ירושלים ואת העם בישראל במצב פוליטי שלא זו בלבד שלא מבטיח את השלום, אלא שיהיה מקור תמידי של חוסר יציבות וחוסר בטחון. זהו היסוד המסוכן שבמדיניות ההסכם עם עבדאללה, הנמשכת, כנראה, מאז הוכרו על-ידי ראש-הממשלה כי עבדאללה הוא „הפאטריט הערבי הגדול“.

אני רוצה בסיכום — —

אריה בהיר (מפא"י) :

האם אתה בעד העברת הכנסת לירושלים? הייתי רוצה לדעת זאת.

מאיר וילנר (מק"י) :

אנחנו השתתפנו בישיבת הכנסת בירושלים וכן גם נציגי המדינות הדמוקרטיות. נציגי המדינות שאתה סומך עליהן הרימו את ישיבת הכנסת בירושלים.

ובסיכום הנני להגיש את הצעת-ההחלטה של סיעת המפלגה הקומוניסטית הישראלית בשאלת ירושלים :

(1) הכנסת תשקוד על כך שבכל סידור סופי של בעיית ירושלים יובא בחשבון הקשר ההיסטורי והחיבי העם בישראל ובין ירושלים.

העמוקות למצב הפוליטי המסוכן והקשה של מדינת-ישראל בכל השטחים: במדינות החוק, בשאלת ירושלים ובמדיניות הכלכלית.

על ירושלים שפכו את דמם רבים מאד מטובי בני הישוב. ראש-הממשלה מסר כאן בכנסת, באחת הישיבות האחרונות, על מספר החיילים והשתייכותם הפוליטית שבצבא-ההגנה לישראל בזמן הקרבות המכריעים של המדינה ובזמן הקרבות על ירושלים; והתברר מזה, שכמה וכמה מאלה המדברים רמה על ירושלים — לא הם היו אלה שנתנו את הקרבן הגדול ביותר על הגנת ירושלים ועל תקומתה של מדינת-ישראל.

אבל דבר אחד לא הוזכר לגמרי בין כל אותם הגורמים לנצחונותינו, שמנה ראש-הממשלה — גורם רב-משקל שהביא לידי כך, שיהודי ירושלים עטורי הגבורה ורווי הסבל עמדו במערכה. אני מודיש את הדבר כיום, לא רק למען החשבון ההיסטורי, אלא לשם ניתוח נכון של בעיית ירושלים ומצבה של מדינות-החוק הישראלית כיום. הגורם, אשר יחד אתו ובעזרתו האדירה עמדנו במערכה, הצלנו חלק גדול של ירושלים מידי עבדאללה ובויון — זו היתה העזרה הכל-צדדית ורבת-המשקל, שזרמה מהמתנה שבראשו עומדת בריית-המדינות. זוהי האמת ההיסטורית, וזהו לקח למדיניות של ההווה. גם באותה תקופה של מלחמת-דמים קשה, כאשר בגופותינו ממש פרצנו דרך לירושלים והגיגנו על העיר בתוככי ירושלים בעזרת בריית-המעצמות ומדינות הדמוקרטיה העצמאית, גם אז, מי שניתח נכון את המצב המדיני והצבאי ידע שהכוחות באו"ם אינם אוזניים; ידע שישנם אימפריאליסטים אשר שלחו בנו את חילי-תיגם — וישנם כוחות פרוגרסיביים שעורו לעם היהודי בכל אתר ואתר, — —

יוסף סרלין (הציונים הכלליים) :

הרימו את הידים נגד ירושלים.

מאיר וילנר (מק"י) :

אשר עזרו, עוורים ויעורו להגנת עצמאותה וריבונותה של מדינת-ישראל ולהבטחת שלומם של יהודי ירושלים.

עלינו לראות, כי מה שחבר-כנסת אחד הזכיר כאן כמקרה, אינו מקרה כלל. מהי הדרך להסדר צודק של בעיית ירושלים? הדרך היא — לתמוך בכל פעולה בארץ ובעולם, באו"ם ומחוצה לאו"ם, שתביא להרחקת לועי התותחים הבריטיים של עבדאללה מלב ירושלים ומסביבותיה, אם מדברים על הבטחת עתידה של ירושלים, אם מדברים על הקשר בין יהודי ירושלים ובין מדינת-ישראל, הרי זוהי הדרך. מצד שני בתכלית, כי כל פתרון סופי של בעיית ירושלים מוכרח להביא בחשבון את הקשר ההיסטורי והחיבי שבין העם בישראל לבין ירושלים.

ההחלטה של עזרת האו"ם, כפי שנתמכה על-ידי הכוחות המתקדמים באו"ם, אינה מכוונת כלל נגד מדינת-ישראל; היא מכוונת להרחקת הצבא הבריטי של עבדאללה מכל ארץ-ישראל. עלינו לנהל מדיניות מרחיקת-ראות; עלינו למנוע כל צעד פוליטי המאשר למעשה את שלטונו של עבדאללה-בריטניה בעיר העתיקה ובחלק השני של ארץ ישראל. עלינו לראות, שבטחוננו של ירושלים, שבטחוננו של כל מדינת-ישראל לא יובטח כל זמן שבריטניה-עבדאללה יושלו בחלק השני של הארץ ובחלק השני של ירושלים.

— העברת הכנסת והממשלה לירושלים (וילנר, אלמאליה, שפרינצק, ילין־מור, בן־גוריון) —

נתן ילין־מור (הלותמים):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. שעה זו אינה כשרה להערכה ביקרתית של מדיניות הממשלה כלפי ירושלים בעבר. ההחלטה שנתקבלה באו"מ, אור ליום השבת, לא נפלה משמים. זוהי תוצאה של שרשרת ארוכה של שגיאות מצד הממשלה, אשר חוליותיה הראשונות נעוצות עוד בטרומ־היסטוריה של המדינה. לא היתה עוד דוגמה בולטת יותר לפרייבאושים עצמח על אילן של היסוסים ושל חוסר אומץ־לב מדיני.

החלטת הממשלה יש בה כדי לתקן במידה מסוימת את המעוות. אך גם בשעה זו אין להתעלם מן העובדה, שיירושלים עודנה מבודדת, ועיר־דוד שבתוך החומות נתונה לשלטון לא־עברי. ולא יהיה שלום לירושלים בבריית עם השליט מרבתי־עמון, אשר תותחיו הפגיוזו את בירתה ואשר לגיונותיו, בפקוד בריטי, מכוונים את כידוניהם מערבה.

השעה הזאת תהיה גדולה, אם יהיה בה חידוש הברית בין הבתרים, לאיחודם של בתרי ירושלים, להיותה בירת מולדתנו הגדולה והרחבה.

גדולתה של השעה הזאת תיבחן בימי המעשה והי מסה שיבואו. כי תהיה זו טעות אם נחשוב, שהחזית המגוונת, שנתלכדה לעקירת ירושלים מגופנו—תתפורר מיד עם היוודע דבר החלטתנו. אין ספק שנהיה מטרה ללחץ גובר, למסע של הפחדה, ואולי אף לנסיכון של הטלת ענשים. אולם אף מן המערכה הזאת נצא מנצח־חים — אם נגלה קשיות־עורף ואומץ־לב, אם יידע העולם, כי על ירושלים אנו מוכנים ליהרג ולא יעבור בה שליט זר.

תדע הממשלה כי במידה שתבטא בעמדתה ובעמ־דתה בירושלים את רצונו ההיסטורי של העם העברי, יעמדו מולכדים מאחוריה העם כולו והנוער כולו. אך כל היסוס מצד הממשלה, כל ויתור וכל נסיגה תחת לחץ זר — יפלו את העם ויעמידו בסימן שאלה את זכויותיה לשמש ביטוי לריבונות העם.

בעלות הכנסת והממשלה לירושלים מביטות בנו אלפי שנות היסטוריה עברית. נהיה נא ראויים למסורת הגדולה של הזמירות העברית, אשר ירושלים היא סמלה, ואל ניכשל במעשים שיגבאו.

מירושלים אין נסיגה. ירושלים אינה ניתנת לחי לוקה. בירושלים לא יוכל להתקיים שלטון מקביל זר לצד השלטון העברי.

זו תמציתה של מלחמת דורות, וזו תמצית המל־חמה של דורנו.

נעלה לירושלים, ונהיה נכונים לעמוד במערכה ללא רתיעה.

ראש־הממשלה ז. בן־גוריון:

יש להצטער, אם כי אין אולי להתפלא ביותר, על התוכן ועל הצורה של הודעות באי־כוח סיעת חרות מיסודו של הארגון הצבאי הלאומי, סיעת הציונים הכלליים, המפ־לגה הקומוניסטית הישראלית והלוחמים. חבל שאפילו בשעה זו דיברו כאשר דיברו. לעומת זאת מובטחני שכולם שמעו ביוקרה את דברי הגואם הראשון של האופוזיציה, נציג מפלגת הפועלים המאוחדת, בין שמט־כימים לכל מה שאמר ובין לא. בדבריו נשמע המצפון לא

(2) הכנסת מכריזה על אי־הכרתה של מדינת־ישראל בשלטון המלך עבדאללה, הסוכן הבריטי, בעיר העתיקה בירושלים ובחלק השני של ארץ ישראל.

אברהם אלמאליה (הספרדים):

ומה על הבינאום?

(ק ר י א ה: שמענו זאת, אבל מה בענין הבינאום?)

מאיר וילנר (מקי"ם):

כיון שהצבא העברירדני־בריטי מעמיד בסכנה את שלומה של ירושלים ואת שלומה של מדינת־ישראל, ת־מוך מדינת־ישראל בכל צעד של האו"מ המכוון להרחקת הצבא העברירדני־בריטי מירושלים ומארץ־ישראל כ־לה, כדרך היעילה ביותר להבטחת השלום והבטחון, העצ־מאות והחופש, הידידות והאחוזה בין היהודים והערבים בארץ־ישראל ובמזרח התיכון.

הכנסת מביעה את אהדתה המלאה למלחמת המוני העם הערבי בחלק השני של ארץ־ישראל לגירוש הפול־שים (ק ר י א ה: כמה הם?) על אף מדיניותכם הם רבים מאד, כנראה, אתם עסקים יותר מדי בעבדאללה, עד שאינכם משגיחים בהם כלל.

הכנסת מביעה את אהדתה המלאה למלחמת המוני העם הערבי בחלק השני של ארץ־ישראל להקמת מדינה ערבית עצמאית, דמוקרטית, שוחרת שלום וידידות ל־ישראל.

(3) החלטת העצרת בדבר הקמת שלטון עצמי של תושבי ירושלים בפקיח זמני של מועצת הנאמנות. (ק ר י א ה: מדוע זמני?) אני חושב שכאן לא הדמוקרא־טיה של טורקיה שכל כך "מהללים" אותה, ותתנו לי להמשיך. (ק ר י א ה: זאת היא דמוקראטיה קומוניסטית).

החלטת העצרת בדבר הקמת שלטון עצמי של תושבי ירושלים בפקיח זמני של מועצת־הנאמנות, תוך הנאים לפתרון סופי בהתאם לרצונם החפשי של תושבי ירושלים ובהתאם לאינטרס השלום לאחר תקופת המעבר, מכוונת למעשה להרחקת הפולשים העברירדניים־ברי־טיים, המסכנים את שלום יהודי ירושלים, ולסיכול הגס־יונות להפוך את החלק השני של ארץ־ישראל לבסיס תקפנות אימפריאליסטית. לכן תסייע מדינת־ישראל למוע־צת הנאמנות לביצוע הכוונת דמוקרטית, המכוונת להב־טחת שלומה של ירושלים.

יחד עם זאת תעמוד הכנסת על המשמר נגד כל נסיון מצד המדינות האימפריאליסטיות לרוקן את החלטת או"מ מתכנה הדמוקראטי על־ידי מניעת שלטון עצמי מלא מתושבי ירושלים בעזרת חוקה אנטי־דמו־קראטיה וכן נגד כל נסיון להפיקת ירושלים לבסיס של תקפנות אימפריאליסטית.

אנחנו חושבים כי בדרך זו, שהיא דרך מרחיקה ראות, נבטיח את הקשר עם ירושלים, את שלומם של יהודי ירושלים, את הרחקת הפולשים האימפריאליסטיים, את הידידות היהודית־ערבית בארץ־ישראל ובמזרח התי־כון, כי בלי ידידות זו של העמים אין שלום ואין עצמ־אות לא לישראל ולא לשכנותיה.

היו"ר י. שפרינצק:

אינני מבין לשם מה צריכים חברי־הכנסת לקרוא קריאות־ביניים ללא תועלת.

לפני שאודיע על הפסקה, אני רוצה לשאול את הסיעות אם הן מוכנות לוותר על הנוהג שביום ג' אין ישיבת-לילה.

אני רואה שהתגובה היא שלילית; בשלילה זו יש גם מן החיוב — יהיה פנאי לסיעות לשוחח ביניהן.

אני חייב תשובה לחברי-הכנסת יוחנן בדר, בענין סדר ההצבעה. חברי-הכנסת בדר פנה בכתב ליו"ר הכנסת לאמור: "אני רוצה לשאול את כבודו מה המסקנות שהוא עומד להסיק מהעובדה שבספירת הקולות של האופוזיציה חלה שגיאה כזאת: נספרו 27 במקום 39, ומה אדוני היו"ר עומד לעשות כדי להימנע בעתיד משגיאות כאלו?" ראשית כל אני רוצה להגיד שהיה לי הרושם שבהצבעה הראשונה לא כולם הצביעו. (קריאות באולם: נכון!) אני רואה זאת ממ"קומי. אבל יכולה גם ליפול טעות. על השאלה: מה אני עומד לעשות במקרה כזה — שגיאות עלולות לקרות תמיד. בדת היו"ר לעשות מה שעשה הפעם: הוא יזמין שנים מחברי-הכנסת שימנו את הקולות שנית, זהו תפקיד מכובד מאד בכל הפארלאמנטים. אני מקווה שלא יהיו שגיאות, ואם יפלו שגיאות — אקרא לחברי-הכנסת להשתתף במנין הקולות.

הישיבה תתחדש מחר בשעה 4.

רק של מפלגתו אלא של רבים מאלה שאינם משום מה מיוצגים בממשלה הזאת. דבריו, נראה לי מחפים על הנאומים שנשמעו אחריו, ומן הראוי שישכיחו אותם.

החלטנו שבהזדמנות זו לא יתקיים ויכוח מדיני, אבל לא רק מתוך שאני כסוף להחלטה זו, איני חייב לענות על דברים שנשמעו כאן — ולא היו צריכים להישמע הפעם. כבוד המסיבה הזאת וכבוד הדבר הגדול שעומד עכשיו על הפרק מחייבים אותי לעבור בשתיקה על דברי מרבית הנואמים שבאו אחרי דבריו של חברי-הכנסת בן-אהרן.

אציין רק שנשמעה כאן חרדה כללית לגורל ירושלים, לגורל קשריה עם מדינת-ישראל, לגורל עתידנו בבירת העולמים של ישראל. חרדה זו תגיע לעם כולו ותישמע באזני העולם.

היו"ר י. שפרינצק:

חברי-הכנסת. הכנסת שמעה את הודעת ראש-הממשלה ואת הודעות הסיעות. למרות הגישות השונות שנשמעו בהצהרות הסיעות הריני יכול לקבוע, שהכנסת כמעט כולה מאוחדת בעיקר הדברים של ראש-הממשלה, ואני מודיע בזה שהישיבות של הכנסת לאחר חג החנוכה יתקיימו מחדש בירושלים. (מחיאות-כפיים.)

הישיבה ננעלה בשעה 18.25.